

LIETUVOS SOCIALINIŲ MOKSLŲ CENTRO
EKONOMIKOS IR KAIMO VYSTYMO
INSTITUTAS

*EIP projekto „Gyvulio prekinės vertės didinimas, taikant
naujus pardavimo būdus“ LAEI dalies analizė*

ATASKAITA

Mėsinių galvijų aukcionų organizavimo praktika

Darbo vadovas A. Gapšys

Darbo vykdytojai V. Dabkienė
D. Mikelionytė
L. Petrauskaitė-Senkevič
O. Eičaitė

A. Vivulskio g. 4A–13
LT-03220, Vilnius

tel. (8 5) 261 4525
faks. (8 5) 261 4524
el. p. laei@laei.lt
<http://www.laei.lt>

Vilnius, 2022

Ivadas

Lietuvoje mėšinių veislių galvijai yra populiarinami, tačiau renginių, skirtų šių veislių galvijų pristatymui arba pardavimui, iki šiol nebuvo daug suorganizuota. 2008 ir 2011 m. Algirdiškyje (Panevėžio r.) buvo surengti pirmieji mėšinių galvijų aukcionai, tačiau juose dalyvavo nedidelis pardavėjų ir pirkėjų skaičius.

Žemės ūkio ministerijos (ŽŪM) duomenimis¹, pirmieji gyvuliai mėšinių galvijų aukcione buvo parduoti 2008 m. spalio 8–9 d. Algirdiškyje (Panevėžio r.) vykusioje pirmojoje specializuotoje mėšinės galvijininkystės parodoje-konferencijoje „Mėšinės galvijininkystės plėtra Lietuvoje“, kurią organizavo ŽŪM ir Lietuvos mėšinių galvijų augintojų ir gerintojų asociacija. Šis renginys buvo suorganizuotas, siekiant populiarinti mėšinės galvijininkystės verslą ir inicijuoti veislinių galvijų tarptautinius aukcionus. Parodoje-konferencijoje buvo pristatytos populiariausios Lietuvoje mėšinių galvijų veislės. Limuzinų veislės bulius reprodaktorius ir pusantrų metų amžiaus veislines telyčias, buliukus demonstravo šios veislės augintojai – gerai žinomi ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Antrąją parodos-konferencijos dieną, įvertinus eksponuojamą veislinį prieauglį, buvo surengtas galvijų aukcionas, kurio metu buvo parduoti ir pirmieji limuzinų veislės buliukai veislei, abu atvežti iš A. Šakio ūkio (Telšių r.).

2011 m. rugsėjo mėnesį Algirdiškyje (Panevėžio r.) vyko veislinių gyvulių paroda, kurios metu – rugsėjo 17 d. – buvo surengtas galvijų aukcionas. Šį aukcioną lietuviams surengti padėjo latviai, turintys patirties tokių aukcionų rengimo srityje. Į parodą-aukcioną įsitraukė šalies galvijų augintojų asociacijos, kooperatyvai – „Pieno puta“, „Pieno gėlė“. Dalyvauti aukcione buvo pakviestos tik Lietuvos skerdyklos. Veislinių galvijų aukcionui buvo atrinkti ir galimiems pirkėjams pristatyti 34 galvijai (trijų veislių – simentalių, aubrakų ir limuzinų galvijai). Prieš vežant į parodą-aukcioną, galvijai buvo ištirti dėl įvairių ligų. Iš parodai-aukcionui skirtų lėšų gyvulių augintojams buvo kompensuotos gyvulių transportavimo, veterinarinių tyrimų, pašarų, gyvulių priežiūros bei draudimo parodos metu išlaidos.

Aukcione buvo parduota 20 galvijų. Ekologiniame F. Vaitelio ūkyje (Kėdainių r.) užaugintų limuzinų veislės 14 buliukų, vidutiniškai sveriančių po 700 kg, skersti įsigijo mėsos produktų gamintoja „Biovela“. Buliai buvo parduoti po 3,62 EUR už vieną kg gyvojo svorio – 0,06 euro cento brangiau nei skelbta pradinė aukciono kaina. Lietuvos mėšinių galvijų augintojų ir gerintojų asociacija įsigijo penkis aubrakų veislės bulius skerdimui (3,62 EUR už vieną kg gyvojo svorio).

¹ ŽŪM. Naujienos. Mėšinių galvijų aukcione parduoti pirmieji gyvuliai. Prieiga per internetą: <https://zum.lrv.lt/lt/naujienos/mesiniu-galviju-aukcione-parduoti-pirmieji-gyvuliai>

Plungės r. ūkininko išaugintas 20 mėnesių aubrakų veislės bulius buvo parduotas už 1621,87 EUR – 28,96 EUR brangiau nei skelbta pradinė aukciono kaina (ši bulių įsigijo ūkininkas iš Kauno r.). Aukcione pirkėjų nerado trys simentalių veislės jaunikliai, šešios telyčios ir keturi buliukai. Neatsirado pirkėjo ir ūkininko A. Salyklio (Lazdijų r.) išaugintam galovėjų veislės jaunikliui^{2, 3}.

2017 m. rugsėjo 11 d. Lazdijuose vyko specializuota mėšinių galvijų paroda, kurios metu buvo surengtas improvizuotas aukcionas. Tai nebuvo tikrasis aukcionas, tačiau jį galima būtų pavadinti tam tikra repeticija. Už pradinę 2,7 tūkst. EUR kainą buvo pasiūlytas vidutinio intensyvumo aubrakų veislės vokiškos genetikos 17 mėnesių buliukas, priklausantis UAB „Agrolina“. Šis buliukas eksperto buvo įvertintas kaip puikus reproduktorius. Už skeletą jam buvo skirta 8 balai, už tipą – 7 balai, už raumeningumą – 6 balai. A. Rutkauskienės taip pat vokiškos linijos aubrakas, gavęs 7 balus už tipą ir po 6 balus už raumeningumą ir skeletą, buvo pasiūlytas už 2 tūkst. EUR kainą. A. Stačkūno 18 mėn. limuzinas, gavęs puikius įvertinimus – 8 balus už eksterjerą ir po 7 balus už raumeningumą ir tipą – eksperto buvo įvertintas kaip labai geras reproduktorius. Jo pradinė kaina sudarė 2,3 tūkst. EUR. Jau Lietuvoje gimęs E. Butkienės šarolė 15 mėnesių buliukas, turintis prancūziško ir vokiško kraujo ir sveriantis 616 kg, pasiūlytas už puse tūkst. EUR. Kooperatyvo „Baltoji avis“ vadovas G. Migonis pasiūlė surengti danišką aukcioną dviem savo angusams – kai siūloma kaina mažėja, tačiau augintojai tam nepasiryžo, nes apie tokį aukcioną tiesiog nebuvo girdėję⁴.

Apibendrintai tariant, iki šiol Lietuvoje buvo surengti tik keli mėšinių galvijų aukcionai. Atsižvelgiant į tai, būtina įvertinti kitų šalių patirtį šioje srityje ir sudaryti galimybes Lietuvos ūkininkams parduoti gyvulius aukcionuose, tokiu būdu gaunant didesnę pardavimo kainą.

1. Aukciono procedūros. Užsienio patirtis

Daugelyje pasaulio šalių mėšinių galvijų pardavimas vykdomas aukciono būdu. Aukciono metu pardavėjai turi galimybę parodyti ir parduoti aukštos kokybės gyvulius už geriausią kainą, o pirkėjai įsigyti geriausius gyvulius savo verslui. Senas tokių aukcionų tradicijas turi JAV, Australija, Jungtinė karalystė, ne mažai ES senbuviai. Šis gyvulių pardavimo būdas kai kuriose šalyse skaičiuoja šimtmečius. Daugelis aukcionų pardavimus organizuoja kas dvi savaites, kai kurie kas savaitę, o yra ir tokių, kur jie vykdomi kasdien.

² Valstiečių laikraštis. Galvijų aukcionas – be pirkėjų antplūdžio. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/verslas/kaimas/galviju-aukcionas-be-pirkeju-antpludzio.d?id=49860660>.

³ Lietuvos rytas. Pirmasis Lietuvoje gyvulių aukcionas – žingsnis į ateitį. Prieiga per internetą: <https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/aktualijos/2011/09/19/news/pirmasis-lietuvoje-gyvuliu-aukcionas---zingsnis-i-ateiti-5484926/>.

⁴ Mano ūkis. Mėšinių galvijų parodoje – ir aukciono repeticija. Prieiga per internetą: <https://www.manoukis.lt/naujienos/renginiai/mesiniu-galviju-parodoje-ir-aukciono-repeticija>.

Pastaraisiais dešimtmečiais galvijų aukcionai populiarėjo ir tose šalyse, kur anksčiau nebuvo praktikuojami. Lietuvoje, Lenkijoje ir Estijoje galvijų aukcionai dar tik žengia bandomuosius žingsnius. Daugiausiai jie organizuojami žemės ūkio parodų metu. Tuo tarpu kaimyninėje Latvijoje jau ne vienerius metus veikia aukcionų namai, kurie kas dvi savaites organizuoja mėsinių galvijų pardavimus. Per metus čia parduodama tūkstančiai mėsinių galvijų vietos ir užsienio rinkoms tiek veisimui, tiek skerdimui.

Apžvelgus užsienio šalių patirtį, galima teigti, kad mėsiniai galvijai dažniausiai parduodami stacionariuose aukcionų namuose, o paskutiniu metu populiarėja elektroniniai/internetiniai aukcionai. Toliau numatomų nagrinėti mobiliųjų aukcionų forma užsienio šalyse kol kas neapraktikuojama. Labiausiai paplitusi mėsinių galvijų aukciono forma – atviras didėjančios kainos aukcionas. Jame aukciono vedėjas paskelbia pradinę kainą, o pirkėjai teikia savo siūlymus, kurių kiekvienas paskesnis yra didesnis už ankstesnį. Procesas vyksta tol, kol joks dalyvis nebenori siūlyti didesnės kainos. Aukcionas baigiasi, kai aukciono vedėjas priima didžiausią galutinį pasiūlymą.

1.1. Stacionarūs aukcionai

Nuo seno gyvulių aukcionai dažniausiai buvo organizuojamai viešose vietose: turguje, miesto aikštėje ir pan. Šiomis dienomis stacionarūs aukcionai paprastai organizuojami specialiai tam įkurtuose ir įrengtuose aukcionų namuose, parodose, kur pardavėjai atgabena savo gyvulius ir numatytu metu vykdomas jų pardavimas. Stacionarių aukcionų organizavimo būdas, parduodant mėsinius galvijus, iki šiol buvo populiariausias.

Apžvelgus užsienio šalių patirtį, galima išskirti tokias pagrindines stacionarių aukcionų procedūras:

- Galvijų pardavėjas susisiekiama su aukciono atstovais ir pateikia paraišką dalyvauti aukcione. Pardavėjas gali rinktis datą, kada norėtų parduoti galvijus, tačiau paprastai yra numatomas minimalus terminas dienomis, iki kada turi būti pateikta paraiška.
- Galvijų pardavėjas pateikia informaciją apie gyvulius (kokybę, klasifikaciją, neštumo būklę, svorį, sveikatos būklę, ligas ir pan.). Kartais šią informaciją surenka kompetentingas aukciono namų darbuotojas atvykę į ūkį, apžiūrėjęs ir įvertinęs galvijus. Aukcionų namai paprastai reikalauja, kad mėsiniai galvijai atitiktų visus galiojančius šalies teisės aktus, susijusius su gyvulio žymėjimu, identifikavimu, sveikata ir pan.
- Suderinama pradinė ir minimali kainos už galviją ar už kilogramą gyvojo svorio. Šias kainas galima keisti iki aukciono dienos (imtina). Kai kurie aukcionų namai teisę nustatyti pradinę kainą pasilieka sau.

- Nustatytu laiku prieš aukcioną yra paruošiamas aukciono katalogas. Jame potencialiems pirkėjams pateikiama išsami informacija apie planuojamus parduoti mėšinius galvijus, o taip pat orientacinės kainos. Šiais laikais dauguma aukciono katalogų yra prieinami internetu.
- Parduodami galvijai vežami į aukciono namus. Šią paslaugą teikia dauguma aukciono namų, arba, suderinęs su aukcionu, pardavėjas gali gyvūnus gabenti pats. Pardavėjas privalo užtikrinti, kad tą dieną, kai gyvūnai bus vežami į aukcioną, jie būtų atskirti ir paruošti gabenimui. Turi būti paruošti šalies įstatymus atitinkantys gyvulių nuosavybės dokumentai, gyvūnų vežimo dokumentai.
- Galvijams atvykus į aukciono namus, darbuotojai sutikrina dokumentų ir gyvūnų atitikimą ir priskiria žymos numerį (vienetui arba gyvūnų grupei) ir prie gyvūno nugaros pritvirtina etiketę su šiuo numeriu. Aukcione gyvūnai paprastai parduodami po vieną. Tačiau, kai parduodami veršeliai, aukciono partiją gali sudaryti kelios dešimtys arba net šimtas, gyvūnų. Pagal šį žymos numerį galvijai įrašomi aukciono registracijos lape, kuriame taip pat pateikiama gyvūno (arba gyvulių partijos) aprašymas, savininko vardas ir data.
- Aukciono namai nustato parduodamų galvijų seką ir tvarką. Galvijai suskirstomi į aptvarus pagal veislę, amžių, svorį, kad pirkėjams būtų lengviau apžiūrėti, pasirinkti ir sutrumpėtų pirkimo procesas.
- Prieš prasidedant aukcionui, potencialiems pirkėjams paprastai suteikiamas apžiūros laikotarpis, kad jie galėtų apžiūrėti parduodamus galvijus, įvertinti jų būklę. Apžiūros laikotarpis gali būti paskelbtas vakare prieš aukciono dieną arba kelias valandas prieš jo pradžią.
- Norėdami dalyvauti aukcionuose ir teikti savo kainos siūlymus, visi pirkėjai turi užsiregistruoti aukciono biure prieš kiekvieną aukcioną. Registracijos procesui dažniausiai reikalingi pirkėjo duomenys yra: tapatybės dokumentai, telefono numeris, adresas, kredito sąskaitos informacija. Kai kurie aukciono rengėjai prieš aukciono procedūrą prašo sumokėti užstatą. Jei aukciono dalyvis išleidžia sumokėto užstato sumą, aukcionas organizatorius gali uždrausti jam dalyvauti aukcione, kol užstato suma bus papildyta. Tuo tikslu aukciono organizatorius gali paskelbti pertrauką. Jei pirkėjas užstato sumos neišleidžia, pinigai grąžinami per numatytą laiko terminą. Kiti aukciono namai garantijos suteikimui prašo užsiregistravusio pirkėjo pasirašyti pirkimo-pardavimo sutartį. Kiekvienam užsiregistravusiam dalyviui suteikiama dalyvio kortelė su numeriu, kuri naudojama visiems dalyviams identifikuoti, kai jie siūlo savo kainą už galviją. Jei pirkėją domina parduodami galvijai, bet jis negali gyvai dalyvauti aukcione, kai kurie aukcionų namai suteikia galimybę užsiregistruoti ir dalyvauti telefonu kaip nuotolinis dalyvis.

- Prieš pat pradėdant aukcioną, kai kurie aukcionų namai dar kartą susisiekiama su pardavėju ir patvirtinama ar patikslinama aukciono minimalią kainą, atsižvelgdami į susidomėjimo lygį. Kadangi galvijai negali būti parduoti pigiau nei minimali kaina, svarbu, kad ji būtų nustatyta realiai pasiekiamo lygio ir priimtina pardavėjui.
- Numatytą valandą aukcionas prasideda. Paprastai aukciono vedėjas pateikia trumpą parduodamo daikto aprašymą su paskutinės minutės pakeitimais ar atskleidimais, įvardija pradinę kainą, atsako į paskutinius klausimus.

Po to registruoti pirkėjai gali teikti savo kainos pasiūlymus. Kiekvienas naujas pasiūlymas turi būti didesnis nei ankstesnis. Dalyviai pakelia savo dalyvio kortelę, kad paskelbtų savo pasiūlymo kainą, ir kad aukciono vedėjas galėtų nustatyti, kas daro pasiūlymą. Aukciono kaina paprastai siūloma už galviją arba už jautienos gyvojo svorio kilogramą. Dažnai aukcionuose siūlymui nustatomas žingsnis – konkreti pinigų suma už numatytą apmokestinamą vienetą.

- Aukcionas baigiasi, kai nebėra pasiūlymų, o pirkėjas, pasiūlęs didžiausią kainą, skelbiamas nugalėtoju ir yra įpareigotas įsigyti galviją (ar jų grupę). Pardavus galviją pardavėjas nedelsiant apie tai informuojamas. Nepasiekus minimalios kainos, bet pardavėjui sutikus, galvijai gali būti parduoti už didžiausią pasiūlytą kainą. Po aukciono pirkėjas ir pardavėjas nebegali atsisakyti sudaryti pirkimo-pardavimo sutarties ir sumokėti pirkimo kainą.
- Pasibaigus aukcionui gyvulių dokumentai keliauja aukciono tarnautojui, kuris patikrina, ar galvijai (galvijų grupė) atitinka dokumentuose pateiktą informaciją. Patikrinta informacija apima gyvūno svorį, gyvūnų skaičių, žymos numerius, kainą, pirkėjo numerį, pardavėjo duomenis ir pan. Aukciono namų darbuotojai atlieka visas reikalingas dokumentų tvarkymo ir apmokėjimo operacijas, kad kiekvienas pirkėjas ir pardavėjas turėtų dokumentus, atitinkančius įsigytą ar parduotą gyvūną (gyvūnų partiją).

Pirkėjas už perkamus gyvulius turi sumokėti per nustatytą terminą. To nepadarius, už kiekvieną pavėluotą mokėjimo dieną pirkėjas moka pardavėjui sutartinę netesybų sumą. Aukcionų namai taiko įvairiausias atsiskaitymų už įsigytus galvijus būdus, labiausiai paplitę yra: debeto kortelė, elektroninis lėšų pervedimas, gryniesi, čekiai, vekseliai. Dažniausiai pirkėjas už gyvulius sumoka aukciono rengėjams, o šie savo ruožtu reikiamą pinigų sumą išmoka galvijų pardavėjui. Nors pasitaiko atvejų, kuomet užmokestį už galviją pirkėjas sumoka tiesiogiai pardavėjui.

Pirkėjas paprastai papildomai turi sumokėti pridėtinės vertės mokestį, komisiją už aukcioną (ji svyruoja apie 2–4 proc. nuo galutinės pardavimo kainos), mokesčius už galvijų priežiūrą (jei pirkėjas galvijus pasiėmė ne iš karto po aukciono), įsigytų galvijų transportavimo išlaidas (jei ši paslauga teikiama aukciono namų) ir kt. Tuo tarpu pardavėjas taip pat turi papildomų išlaidų:

aukciono komisiniai, draudimas, transporto išlaidos (jei paslauga buvo teikta), gyvūno priežiūros išlaidos ir kt.

Didžiausią kainą pasiūliusiam pirkėjui nuosavybė perduodama tik sumokėjus visą pirkimo kainą ir išlaidas.

- Pasiimant įsigytus galvijus pirkėjas parodo dokumentus aukciono darbuotojams, kurie po pardavimo įsigytus gyvulius perkelia į pirkėjų gardus. Tada aukciono namų darbuotojai padeda pirkėjui pakrauti gyvulius į jo transporto priemonę, arba aukciono namai ar pardavėjas gali pristatyti galvijus savo transportu pirkėjo nurodytu adresu, jei dėl to aiškiai susitarta raštu (paprastai už papildomą kainą).
- Dažniausiai aukcionų namai gali įsigytus galvijus palaikyti numatytą laikotarpį, kai kurie teikia karantino paslaugas (už papildomą mokesį), tačiau daugelis pageidauja, kad gyvūnai būtų išvežti tą pačią dieną po aukciono ir atsirastų vietos naujiems. Panašios sąlygos taikomis ir aukciono metu neparduotiems galvijams, kuriuos turi atsiimti pardavėjas.
- Per numatytą laiką pirkėjas ir pardavėjas gali pateikti skundus aukciono organizatoriui.

Visų suinteresuotų pusių – pirkėjų, pardavėjų ir aukciono namų – dalyvavimą aukcione apibrėžia specialios taisyklės. Dalyvaudamos aukcione, visos pusės įsipareigoja jų laikytis. Galvijų pardavėjai ir pirkėjai pasirašydami dalyvavimo aukcione sutartį, aiškiai pripažįsta, kad perskaitė, suprato ir sutinka su visomis aukciono namų taisyklėmis, kurios yra viešai skelbiamos ir visiems prieinamos. Taisyklėse nurodoma daugybė svarbių dalykų nuo sąvokų naudojamų aukcione iki dalyvių ir aukciono namų atsakomybės ir teisių.

Galvijų pardavimas aukciono namuose turi savo privalumų ir trūkumų.

Privalumai:

- + Patogu, nes visais pardavimo procesais pasirūpina aukcionų namai – padedame sutvarkyti dokumentus visuose etapuose nuo pradžių iki sandorio pabaigos.
- + Saugu, nes organizatorius turi teisę nesudaryti dalyvavimo aukcione sutarties ar suspenduoti dalyvį, jei šis nesilaiko taisyklių, yra jas pažeidęs praicityje, aukciono organizatoriui kyla pagrįstų abejonių dėl dalyvio mokumo ir sandorio skaidrumo ir pan.
- + Galvijų pardavimas aukcione suteikia galimybę padaryti tai greitai ir efektyviai.
- + Finansiškai naudinga, nes aukciono metu pirkėjas dažniausiai pasiūlo didesnę kainą nei teikdamas asmeninius pasiūlymus, kuomet nejaučia konkurencijos, o savininkas turi mažesnę derybinę galią.

- + Pirkėjai aukcione vienu metu gali pamatyti dešimtis galvijų ir išsirinkti jam tinkantį, kai tuo metu perkant tiesiai iš fermos apsiribojama tik konkrečios bandos gyvūnais.
- + Parduodami galvijai reklamuojami spaudoje, kataloguose, internetinėje aukciono namų svetainėje.
- + Garantuotas sandoris įvykus aukcionui, nes laimėtojas įsipareigoja pirkti. Galvijai parduodami tik pasiekus arba viršijus iš anksto su savininku suderintą minimalią kainą.
- + Suteikiamos geros patalpos galvijams tiek prieš, tiek po aukciono.
- + Teikiamos profesionalios vertinimo paslaugos.

Trūkumai:

- Pardavėjas prieš aukcioną turi atlikti nemažai darbų, parengti pirminį dokumentų rinkinį.
- Kadangi aukciono procese dalyvauja daug šalių, platesnis konfidencialios informacijos platinimas.
- Parduodant galvijus aukcionų namuose patiriamos didesnės sąnaudos dėl atsirandančių gyvūnų transporto, priežiūros išlaidų, komisinių mokesčių ir pan.
- Dėl dažno galvijų transportavimo, gyvūnai patiria stresą.

1.2. Elektroniniai aukcionai

Praėjusio amžiaus pabaigoje vykstant informacinių technologijų plėtrai ir tobulėjimui, aukcionų organizatoriai, norėdami padidinti savo prekybos efektyvumą, pradėjo naudoti vaizdo įrašus, fakso aparatus, kompiuterius ir mobiliuosius telefonus. Prasidėjęs naujas aukcionų verslo etapas greitai pasiekė ir gyvulių rinką. Šiandien, po stacionarių aukcionų, vieni populiariausių yra elektroniniai/internetiniai aukcionai, kurie vyksta virtualioje platformoje internete. Jie taip pat kaip ir stacionarūs aukcionai organizuojami įvairiais laiko periodais (kas savaitę, kas dvi, kas mėnesį ir pan.)

Apžvelgus užsienio šalių patirtį, galima išskirti tokias pagrindines elektroninių/internetinių aukcionų procedūras:

- Galvijų pardavėjas aukcionų organizatoriui pateikia paraišką.
- Vykdomas galvijų vertinimas. Kai kurios aukcionų platformos siunčia savo kvalifikuotą atstovą į fermą, kuris atlieka gyvulių vertinimą, parengia jų aprašą ir išsamią pristatymo informaciją, daro nuotraukas, filmuoja.

Kitos internetinės pardavimo platformos įpareigoja pačius galvijų pardavėjus pateikti gyvulio aprašymą ar užpildyti gyvulio vertinimo formą. Joje paprastai pateikiama informacija apie veislę, svorį, svorio diapazoną, svėrimo sąlygas, raumeningumą, sveikatos protokolą, šėrimo sąlygas ir kt. Pardavėjas turi užtikrinti, kad galvijai atitinka visus galiojančius šalies teisės aktus, susijusius

su gyvulio žymėjimu, identifikavimu, sveikata ir pan. Pardavėjas taip pat privalo laikytis visų taisyklių, taikomų gyvulių atsekamumui. Laikantis tokios tvarkos, pardavėjai atsako už visą pateiktą informaciją ir teiginius, o internetinių aukcionų platformos darbuotojai neprisiima jokios asmeninės atsakomybės už tokių teiginių teisingumą.

- Su galvijų savininku suderinama pradinė (nuo kurios prasidės aukcionas) ir minimali gyvulio (gyvulių grupės) kainos (paprastai jos sutampa). Internetiniame aukcione mėsiniai galvijai gali būti parduodami vienetais (galvomis) arba gyvojo svorio pagrindu (pinigų suma už kg gyvojo svorio) Kai galviją parduodamas gyvuoju svoriu, pardavėjas vertinimo formoje turi nurodyti sertifikuotas svarstyklės, kuriomis sveriami gyvuliai. Aukcionas yra skelbiamas tik su galvijų savininku suderinus kainas ir pasirašius aukciono paraišką.
- Su galvijų savininku suderinama aukciono data. Kiekvienu atveju yra nustatomas planuojamas aukciono pradžios laikas, planuojamas uždarymo laikas ir pratęsimo laikotarpis.
- Rašytinė galvijų aprašymo informacija sudedama į katalogą ir kartu su pradine kaina ir numatoma aukciono data skelbiama platformoje arba siunčiama potencialiems pirkėjams prieš aukcioną.
- Galvijų pirkėjai, norintys dalyvauti internetiniame aukcione ir susipažinti su rašytine ir vaizdine informacija apie galvijus, platformoje turi užsiregistruoti iš anksto. Dažniausiai registracija yra mokama.
- Pardavėjas gali koreguoti galvijų kainą ne vėliau nei likus vienai valandai iki Aukciono pradžios. Taip pat iki šio laiko pardavėjas gali atsiimti savo paraišką parduoti galviją.
- Aukcionas prasideda numatytu laiku ir paleidžiamas atgalinio skaičiavimo laikrodis. Registruoti pirkėjai gali pradėti teikti savo kainos siūlymus už galvijus aukciono platformos internetiniame puslapyje. Dažniausiai kainą galima didinti pagal iš anksto nustatytą žingsnį (konkčią pinigų sumą už numatytą apmokestinamą vieneta). Du ar daugiau pirkėjų negali teikti tokio paties kainos pasiūlymo to paties galvijų atžvilgiu. Jei yra bandymas pateikti vienodus pasiūlymus, pirmenybė bus teikiama pirmam aukciono platformos gautam ir patvirtintam pasiūlymui. Pirkėjas pateikęs kainos siūlymą jo atsiimti negali. Jei siūlymas pateiktas per klaidą, būtina kreiptis į aukciono organizatorių, kuris savo nuožiūra gali leisti jį atsiimti. Taip pat internetinio aukciono organizatorius, savo nuožiūra ir be išankstinio įspėjimo ar nepateikdamas priežasties, gali atsisakyti priimti siūlomą kainą, kuri, jo nuomone, neatitinka pardavėjo interesų.
- Aukcionas baigiasi nurodytu laiku ir data, nebent likus nustatytam laiko tarpui iki aukciono pabaigos (dažniausiai 1–5 min.) gaunamas naujas kainos pasiūlymas lygus ar viršijantis nustatytą

minimalią kainą už galviją. Pratęsimo laikotarpių kiekiui nėra jokių apribojimų. Taigi, aukcionas tęsiasi tol, kol nustatomas laikotarpis be naujų papildomų didesnių pasiūlymų.

Aukcionas laikomas įvykusi, jei pasiekama arba viršijama su galvijo pardavėju suderinta minimali pardavimo kaina. Aukciono laimėtoju skelbiamas didžiausią kainą pasiūlęs pirkėjas. Kiekvienas dalyvavęs pirkėjas informuojamas apie aukciono rezultatus.

Jei pasibaigus aukciono laikui minimali galvijo pardavimo kaina nepasiekama, aukciono dalyvis, kuris pasiūlė didžiausią per mažą kainą, per nurodytą laikotarpį gali padidinti savo pasiūlymą iki kainos, lygios minimaliai. Tokiu atveju galviją bus laikoma parduota už šią kainą. Kitu atveju, nepasiekus minimalios kainos, tačiau pardavėjui sutikus parduoti galviją už didžiausią pirkėjo pasiūlytą kainą, gyvulus taip pat laikomas parduotu didžiausią kainą pasiūliusiam pirkėjui.

- Aukcionui pasibaigus, visos jame dalyvavusios šalys informuojamos apie atsiradusį aukciono laimėtoją. Internetinio aukciono organizatoriui padedant iš karto yra pradedamas galvijo pardavimo procesas – sudaroma pirkimo-pardavimo sutartis tarp aukščiausią kainą siūliusio pirkėjo ir galvijo pardavėjo. Susitariama dėl pinigų sumokėjimo, galvijų gabenimo datos ir būdo bei kt. Galvijai per nustatytą terminą perduodami pirkėjui tik po visiško apmokėjimo įvykdymo. Dažniausiai pardavėjas gauna mokėjimą per aukciono organizatorių, o ne tiesiogiai iš pirkėjo.

Internetinių aukcionų organizatoriai, taip pat kaip ir kitų formų aukcionų, taiko nustatyto dydžio komisinius mokesčius nuo aukščiausios galvijo kainos pasiūlytos aukcione. Pirkėjas turi sumokėti pridėtinės vertės mokestį. Pagal susitarimą pirkėjui ar pardavėjui taikomas galvijų transportavimo mokestis.

- Po dokumentų sutvarkymo per numatytą terminą ir sutartomis sąlygomis galvijai pristatomi pirkėjui.

Jei prieš galvijų perdavimą pirkėjui jie dėl kokių nors priežasčių praranda vertę (sužalojami, tampa ligoti ar nudvesia), pardavėjas privalo kuo greičiau apie tai pranešti pirkėjui. Tuomet pirkinio kaina atitinkamai koreguojama.

Per nustatytą laiko terminą nuo galvijų pristatymo, pirkėjas sąžiningai veikdamas gali atsisakyti vieno arba visų gyvulių, jei nustato katalogo aprašyme neatskleistus gyvulių trūkumus (sužalojamus, ligas ir pan.). Kai pirkėjas atsisako gyvulių, pardavėjas yra atsakingas už visas išlaidas, susijusias su trūkumų turinčių ar aprašymo neatitinkančių gyvulių grąžinimu. Taip pat pardavėjas turi atlyginti pirkėjui bet kokius nuostolius, jei jie atsiranda dėl gyvulių karantino ar bet kokių judėjimo apribojimo (nebent tokie apribojimai buvo atskleisti katalogo aprašyme).

- Jei internetiniame aukcione galviją neparduodamas, dažniausiai pardavėjas turi teisę be papildomo mokesčio pakartotinai pasiūlyti gyvulį kitame internetiniame aukcione per numatytą

terminą. Jei galviją siūlomas pardavimui vėliau šio termino, turi būti atliekamas naujas jo vertinimas, taikomi mokesčiai.

- Per numatytą laiką pirkėjas ir pardavėjas gali pateikti skundus aukciono organizatoriui.

Kaip ir stacionarių, taip ir elektroninių aukcionų atveju visų suinteresuotų pusių – pirkėjų, pardavėjų ir internetinio aukciono platformos – dalyvavimą aukcione apibrėžia specialios taisyklės. Dalyvaudamos aukcione, visos pusės įsipareigoja jų laikytis. Galvijų pardavėjai ir pirkėjai pasirašydami dalyvavimo aukcione sutartį, aiškiai pripažįsta, kad perskaitė, suprato ir sutinka su visomis aukciono namų taisyklėmis, kurios yra viešai skelbiamos ir visiems prieinamos.

Galvijų pardavimas elektroniniuose aukcionuose turi savo privalumų ir trūkumų.

Privalumai:

- + Elektroniniai aukcionai labai patogūs pirkėjams, nes jiems nereikia dalyvauti fiziškai, sutaupomas laikas kelionei. Todėl susirenka gausi pirkėjų auditorija – didesnis potencialių dalyvių skaičius nei gyvame stacionariame aukcione, o tai leidžia gauti geresnę kainą už parduodamą galviją.
- + Pirkėjai elektroniniame aukcione vienu metu gali pamatyti daug daugiau galvijų nei stacionariame aukcione ar atvykęs tiesiogiai į fermą, kai apsiribojama tik konkrečios bandos gyvūnais, ir išsirinkti jam tinkantį.
- + Parduodami galvijai reklamuojami kataloguose internetinėje aukciono platformos svetainėje. Registruoti internetinių aukcionų platformų naudotojai dažnai informuojami apie naujas prekes ir aukcionus.
- + Finansiškai naudinga, nes aukciono metu pirkėjas dažniausiai pasiūlo didesnę kainą nei teikdamas asmeninius pasiūlymus, kuomet nejaučia konkurencijos, o savininkas turi mažesnę derybinę galią.
- + Prekiaujant galvijais elektroniniame aukcione juos perkelti reikia tik vieną kartą – naujam savininkui. Taip išvengiama papildomo brangaus ir daug laiko reikalaujančio gyvūnų transportavimo, sumažinama susižalojimo, ligų rizika, galvijai patiria mažiau streso, o tai sumažina svorio kritimą.
- + Elektroniniai aukcionai neturi jokių išlaidų, susijusių su gyvūnų laikymu, šėrimu, priežiūra, kurios atsiranda stacionariuose aukcionuose.
- + Dažnai elektroninių aukcionų komisiniai mokesčiai mažesni nei stacionarių aukcionų.
- + Garantuotas sandoris įvykus aukcionui, nes laimėtojas įsipareigoja pirkti. Galvijai parduodami tik pasiekus arba viršijus iš anksto su savininku suderintą minimalią kainą.

- + Saugu, nes organizatorius turi teisę nesudaryti dalyvavimo aukcione sutarties ar suspenduoti dalyvį, jei šis nesilaiko taisyklių, yra jas pažeidęs praeityje, ar aukciono organizatoriui kyla pagrįstų abejonių dėl dalyvio mokumo ir sandorio skaidrumo ir pan.

Trūkumai:

- Pirkėjai neturi galimybės gyvai pamatyti gyvulių, todėl jiems sunku fiziškai įvertinti galvijus. Visa informacija, kurią jie gauna iki pirkimo – tai informacija kataloge.
- Nors elektroniniai aukcionai vykdomi nustatyta dieną ir laiku per platformą, tačiau dėl techninių kliūčių, interneto ryšio trikdžių arba dėl kitų priežasčių aukcionas gali neįvykti arba pirkėjui gali nepavykti jame sudalyvauti. Aukcionui neįvykus dėl techninių kliūčių organizatorius nekompensuoja atsiradusių nuostolių dalyviams, jis dažniausiai siūlo tik suorganizuoti naują aukcioną kitu laiku.
- Dažniausiai elektroninių aukcionų organizatoriai prisiima mažesnę atsakomybę nei stacionarūs aukcionų namai. Daugiau atsakomybės ir rizikos perkeliama pardavėjams ir pirkėjams.
- Registracija internetinio aukciono platformoje dažniausiai yra mokama.

Reikia atkreipti dėmesį, kad tai – kas gali būti laikoma privalumu vienam pardavėjui/pirkėjui, gali būti laikoma trūkumu kitam.

Aptartos aukcionų organizavimo formos turi savų privalumų ir trūkumų – nėra nė vienos idealios, kurią būtų galima rekomenduoti galvijų pardavimui. Kiekvienas pardavėjas ir pirkėjas gali rinktis jam priimtinausią ir naudingiausią variantą.

1.3. Aukciono procedūros: Latvijos patirtis

Galvijų aukciono namai SIA „Liellopu izsoļu nams” Latvijoje veiklą vykdo jau dešimt metų. Aukcionas vyksta du kartus per mėnesį. Aukciono dieną galvijus galima apžiūrėti likus valandai iki aukciono pradžios. 2020 m. šiame aukcione buvo parduota 15214 bulių ir 8265 telyčių.

Taisyklės pirkėjams:

Norėdami dalyvauti aukcionuose, visi pirkėjai turi užsiregistruoti prieš kiekvieną aukcioną.

Pradinę kainą nustato aukciono namai — EUR/kg

Kainų siūlymo žingsnis nustatytas 0,05 EUR/kg, o pusė žingsnio yra 0,02 EUR/kg

Aukciono kaina yra teikiama be mokesčių.

Aukciono komisija nurodyta Baltijos šalių mėšinių galvijų aukcionų reglamente.

Po aukciono pirkėjas turi sumokėti mokėjimą vietoje arba iki penkiolikos dienų individualiu susitarimu su aukciono namais.

Visi aukcionuose esantys galvijai yra patikrinti dėl infekcinių ligų pagal metinį gyvūnų infekcijos ligų priežiūros planą.

Taisyklės pardavėjams:

Gyvūnai privalo turėti ausų įsagus abiejose ausyse.

Gali būti parduodami mėsiniai galvijai ir jų mišrūnai (buliai ir telyčios).

Galvijai iki 11 mėnesių amžiaus.

Paraiška aukcionams turi būti pateikta likus bent savaitei iki aukciono dienos.

Pardavėjas privalo užtikrinti, kad tą dieną, kai gyvūnai bus vežami į aukcioną, gyvūnai būtų atskirti ir paruošti gabenti.

Aukcionas sudaro palankias galvijų transportavimo sąlygas.

Pardavėjai, norintys patys vežti gyvūnus, privalo apie tai pranešti aukcionui likus bent savaitei iki aukciono dienos.

Aukciono komisiniai sudaro 2,5 proc. nuo galutinės pardavimo kainos.

Nuo 2018 m. vykdomas veiklą galvijų aukcionas Latvijoje SIA „CATTLE MARKET“ parduoda apie 500 galvijų vieno aukciono metu. Aukcionus vykdo du kartus per mėnesį. Įmonės tinklalapyje teigiama, kad SIA „CATTLE MARKET“ suteikia galvijų priežiūrą prižiūrint kvalifikuotam veterinarijos gydytojui; greitai atsiskaito su pardavėjais už parduotus galvijus; SIA „CATTLE MARKET“ praneša pardavėjui apie parduotus galvijus realiu laiku SMS žinute ir el. paštu dar prieš pasibaigiant kitų galvijų aukcionui; galima sekti aukciono procesą aukciono vietoje, tiesiogiai transliuojamą vaizdo įrašą arba stebėti jo įrašą;

SIA „CATTLE MARKET“ organizuoja veršelių ir jaučių bei telyčių aukcionus. Aukcione leidžiama parduoti įvairių veislių galvijus iki 12 mėnesių amžiaus.

Aukcione galvijai grupuojami pagal veislę, gyvąjį svorį, amžių ir kokybę. Galvijai neparduodami prieš aukcioną, jei tarp ūkininko ir „CATTLE MARKET“ nėra susitarta.

Aukcionai organizuojami taip, kad visi ūkininkai galėtų sekti savo gyvūnų pardavimo procesą. Aukciono pradžia yra 11:00 val., o aukciono vieta yra atvira pirkėjų registracijai ir gyvulių peržiūroms nuo 9:00 val.

SIA „CATTLE MARKET“ pateikia aukciono taisykles:

Vykdomi aukcionai, siekiant sužinoti pirkėją už didžiausią pirkimo kainą.

Galvijai parduodami aukciono metu.

Aukciono organizatorius yra SIA „CATTLE MARKET“. Aukciono organizatorius yra tarpininkas.

Pardavėjas yra galutinis galvijo savininkas. Pardavėjas pasirašo aukciono organizatorių komiso sutartį. Šalių santykius nustato komiso sutartis.

Aukciono rengėjas turi teisę pakeisti sudarytos sutarties sąlygas, laiku apie tai pranešdamas šalims. Pirkėjas, pasiūlęs didžiausią kainą, pasirašo pirkimo sutartį su aukciono organizatoriumi. Pateikdamas dalyvavimo aukcione pasiūlymą, pirkėjas sutinka su pirkimo-pardavimo sutartimi ir šiomis aukciono sąlygomis.

Aukciono dalyviai vykdo aukciono vedėjo nurodymus.

Pirkėjas pateikia paraišką dėl dalyvavimo aukcione sumokėdamas tokį užstatą už kiekvieną 20 (dvidešimt) tonų gyvojo svorio pirkimą ir tai yra 10 000 (dešimt tūkstančių) eurų. Jei pirkėjas nori nusipirkti nedidelę sumą, jis susitaria su aukciono vedėju dėl užstato sąlygų.

Jei aukciono dalyviui pasibaigia užstato suma, aukciono organizatorius gali sutrukdyti pirkėjui dalyvauti užstate, kol užstatas bus papildytas. Aukciono organizatorius gali paskelbti apie pertrauką, kad papildytų vertybinius popierius.

Jei aukciono dieną pirkėjas nesudaro pirkimo sutarties, jis praranda aukciono užstatą.

Užstatas nustatomas aukciono rengėjo, skelbiant kiekvieną aukcioną.

Pirkėjas (aukciono dalyvis) ir pardavėjas neturi teisės atsisakyti sudaryti pirkimo sutarties ir pažadėto pirkimo mokesčio.

Jei pirkėjas siūlo kainą už bet kurią aukciono prekę, užstatas jam nedelsiant gražinamas per 3 (tris) darbo dienas.

SIA "Cattle Market" nustato parduodamų galvijų seką.

Aukcione siūloma kaina yra už galvijų gyvojo svorio kilogramą. Be nurodytos kainos, sumokamas pridėtinės vertės mokestis (PVM) arba jis apskaičiuojamas pagal Latvijos Respublikos ir Europos Sąjungos teisės aktus.

Komisiniai mokesčiai, transporto išlaidos ir (arba) pagrindinės paslaugos, pašarų pinigai pagal Komiso susitarimą atimami iš pirkimo mokesčio, gauto iš aukciono.

Pirkėjas sumoka 4 proc. (keturių procentų) ir pridėtinės vertės mokesčio komisinį mokestį už aukcione įsigytą pirkimo mokestį už veterinarijos paslaugas, sertifikatus ir pašarų išlaidas pagal pirkimo sutartį.

Pardavėjas sumoka aukciono rengėjams komisinius, sudarančius 2 proc. (du procentus) nuo pasiūlymo kainos.

Galvijų pardavimas pirkėjui įvykdomas pagal pirkimo-pardavimo sutartį sumokėjus už parduotus galvijus ir atėmus išlaidas.

Po aukciono aukciono organizatorius aukcione laikomus galvijus pirkėjo sąskaita laiko ne ilgiau kaip 5 (penkias) dienas.

Aukciono vedėjas po aukciono neparduotus galvijus pardavėjo sąskaita laiko ne ilgiau kaip 5 (penkias) dienas.

Parduotų galvijų gabenimo išlaidas padengia pirkėjas.

Galvijų gabenimo į aukcioną ir neparduotų galvijų gabenimo išlaidas padengia pardavėjas.

Pirkėjas ir pardavėjas pretenzijas aukciono rengėjams gali pateikti per 7 (septynias) dienas po aukciono. Šalių atsakomybę nustato sudarytos komiso ir pirkimo sutartis.

2. Teisės aktai

Bendrieji **pardavimo aukciono būdu** principai Lietuvoje yra reglamentuoti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso šeštosios knygos „Prievolių teisė“ II skyriaus „Prievolių rūšys“ dvyliktajame skirsnyje „Daiktų pardavimas aukciono būdu“. Daiktų pirkimas–pardavimas aukciono būdu apibrėžiamas kaip veiksmas, kai “daiktai siūlomi pirkti keliems asmenims per tarpininką – aukciono vedėją, o sutartis laikoma sudaryta su tuo pirkėju – aukciono dalyviu, kuris pasiūlo didžiausią kainą už parduodamą daiktą” (Lietuvos..., 2000). Kai, įvykus aukcionui, sutartį sudaro verslininkas ir vartotojas, šiai sutarčiai taikomos vartojimo sutartis reglamentuojančios normos, jeigu kiti įstatymai nenustato ko kita.

Daiktų pardavimas aukciono būdu skirsnyje yra išdėstytos pagrindinės nuostatos dėl:

- kainos ir aukciono sąlygų;
- sutarties sudarymo momento;
- kainos sumokėjimo;
- daikto atsiėmimo iš aukciono;
- pirkėjo teisių apsaugos.

Mobiliems galvijų aukcionams galiotų **Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo** nuostatos. Galvijų aukcionų atžvilgiu svarbiausi yra 12 straipsnis „Prekyba gyvūnais ir kitoks jų perdavimas“ ir 11 straipsnis „Gyvūnų vežimas“. Be kitų svarbių reikalavimų, 12 straipsnio 1 punktą nurodo, kad „prekyba atskirų rūšių gyvūnais turi būti vykdoma vadovaujantis jų prekybą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimais *savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimu nustatytoje vietoje*“ (Lietuvos..., 1997). Vadinasi, rengiant mobilius aukcionus, jų vietą reikėtų derinti su savivaldybių administracijos direktoriais. Šio įstatymo 3 straipsnio 9 punkto 8 papunktis numato, kad „prekybos ūkiniais gyvūnais ir gyvūnais augintiniais reikalavimus“ tvirtina Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (VMVT).

VMVT direktoriaus 2015 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr. B1-1093 patvirtintas „**Prekybos ūkiniais gyvūnais tvarkos aprašas**“ (Dėl prekybos..., 2015). Nuo 2018-04-05 galiojančios šio

įsakymo nuostatos apima veterinarijos reikalavimus vietinėje rinkoje parduodamiems ūkiniais gyvūnams, turgavietėms ir prekybai ūkiniais gyvūnais turgavietėse, taip pat numato, kad parduoti ūkinius gyvūnus vietinėje rinkoje galima tik:

2.1. Tvarkos aprašo reikalavimus atitinkančiose turgavietėse.

2.2. Ūkinių gyvūnų laikymo vietose.

2.3. Veterinarinį patvirtinimą turinčiuose ir specialiųjų teisės aktų reikalavimus atitinkančiuose ūkinių gyvūnų surinkimo centruose, prekiautojo ūkiniais gyvūnais patalpose.

Ūkinių gyvūnų pardavimas aukciono būdu kitur, nei 2.1 ar 2.3 punktuose numatytose vietose, šiuo metu nebūtų galimas. Norint galvėjais prekiauti mobiliuosiuose aukcionuose kitose vietose, reikėtų inicijuoti „Prekybos ūkiniais gyvūnais tvarkos aprašo“ papildymą.

Organizuojant mobiliuosius galvijų aukcionus, reikėtų atsižvelgti ir į **Tarybos Reglamento (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas ir iš dalies keičianti Direktyvas 64/432/EEB ir 93/119/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1255/97** nuostatas (Tarybos..., 2005).

Šiuo teisės aktu pirmiausia siekiama apsaugoti gyvūnus ilgų kelionių metu. Gyvūnų vežimo reikalavimai priklauso nuo kelionės trukmės ir vežimo atstumo. Mažesni reikalavimai taikomi ūkininkams, kurie nuosavomis transporto priemonėmis veža nuosavus gyvūnus ne didesniu kaip 50 km atstumu nuo gyvūnų laikymo vietos arba juos perveža į kitas ganyklas. Skiriasi reikalavimai, nustatyti gyvūnų vežimui iki 65 km atstumu ir vežimui toliau nei 65 km atstumu. Kuo kelionės trukmė ir vežimo atstumas didesni, tuo taikomi griežtesni reikalavimai.

Todėl siekiant ūkininkams sudaryti palankesnes sąlygas dalyvauti mobiliuose galvijų aukcionuose, reikėtų orientuotis, kad aukciono dalyviams nereikėtų vežti galvijų didesniu nei 50 km arba bent 65 km atstumu nuo gyvūnų laikymo vietos.

3. Galvijų sveikatos būklė

Tvarka dėl galvijų pardavimo aukcionuose yra reglamentuojama pagal Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymą „Dėl veterinarijos reikalavimų pramoginiams ir kitiems renginiams naudojamiems gyvūnams patvirtinimo“ priimtą 2013 m. sausio 2 d. Nr. B1-2⁵. Pagal šio įsakymo Bendrąsias nuostatas **Renginys su gyvūnais tai yra** paroda, sporto varžybos, rungtynės,

⁵ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.442016?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=64a1f51f-6356-4b60-a21e-3a67ac3b1107>

mugė, **aukcionas**, cirko vaidinimas ar programa, konkursas, filmas, laida, reklama ar kitas viešas renginys, kuriame naudojamas vienas ar daugiau gyvūnų. Tokiam renginiui turi būti gautas leidimas (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos teritorinės valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos išduodamas dokumentas, kuriuo renginio su gyvūnais organizatoriui suteikiama teisė organizuoti renginį su gyvūnais).

Renginiuose draudimo reikalavimai, galimai siejami su galvijų pardavimu:

- 1) naudoti sergančius, sužalotus, su matomais išoriniais parazitais gyvūnus;
- 2) naudoti gyvūnų pateles vėlyvuojų vaikingumo laikotarpiu ir (ar) atsivedusias jauniklius, kurių amžius nuo vienos dienos iki vienos savaitės, ir (ar) kitas vaikingas pateles, kurių gerovės reikalavimai pažeidžiami, pvz., renginys organizuojamas gyvūnui neįprastomis sąlygomis ar gyvūnas nėra pripratintas prie tokių sąlygų;
- 3) naudoti neatjunkytus ir nesugebančius savarankiškai maitintis gyvūnus;
- 4) naudoti genetiškai kliniškai nesveikus, nevisaverčius, su akivaizdžiai matomomis genetinėmis ligomis, apsigimimais ar patologijomis gyvūnus;
- 8) dažyti gyvūnų kailį (oda) dažais, kenksmingais gyvūnų sveikatai, daryti gyvūnams tatuiruotes ar atlikti kitus veiksmus, kurie pažeidžia jų gerovės reikalavimus.

Renginyje naudojami galvijai:

- 1) turi būti suženklinti, kaip numatyta Ūkinių gyvūnų laikymo vietų registravimo ir jose laikomų ūkinių gyvūnų ženklavimo ir apskaitos tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2003 m. birželio 16 d. įsakymu Nr. 3D-234 (Žin., 2003, Nr. [60-2734](#); 2012; Nr. 23-1092);
- 2) gimę Lietuvos Respublikoje iki 2011 m. liepos 1 d., turi turėti galvijo pasą, kurio forma patvirtinta Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 3D-238 „Dėl galvijo paso išdavimo ir naudojimo“ (Žin., 2004, Nr. [65-2319](#); 2011, Nr. 17-809); Europos Komisijos 2011 m. spalio 13 d. sprendimu 2011/685/ES, galvijai, atvesti po 2011 m. liepos 1 d., Lietuvos teritorijoje gali būti perkelti be galvijo paso. Galvijo laikytojas, įvežęs galviją auginti iš ES, ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas turi pateikti raštu prašymą ar užsakymą internetu išduoti galvijo pasą. Iš ES šalių atsivežto galvijo pasą laikytojas turi grąžinti į ŽŪIKVC ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas.
- 3) turi atitikti sveikatos reikalavimus, nustatytus Prekybos galvijais ir kiaulėmis veterinarijos reikalavimuose, patvirtintuose Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2004 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. B1-349⁶ (Žin., 2004, Nr. [135-4916](#)). *Nurodyta, kad prekiautojai turi*

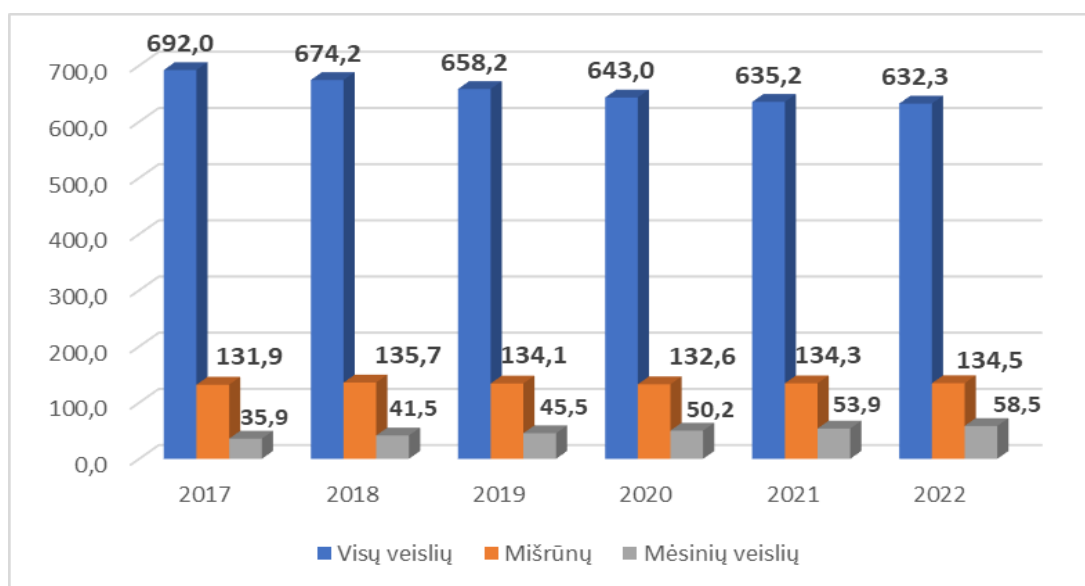
⁶ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A55BB9D56BB8>

prekiauti tik gyvuliais, kurie yra identifikuoti ir yra kilę iš oficialiai tuberkuliozės, bruceliozės ir enzootinės galvijų leukozės neapimtų bandų.

Galvijai pagal Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2000 m. spalio 16 d. įsakymą Nr. 281⁷ „Dėl galvijų infekcinio rinotracheito/infekcinio pustulinio vulvovaginito (gir/ipv) kontrolės ir kovos priemonių reikalavimų ir galvijų virusinės diarėjos kontrolės ir kovos priemonių reikalavimų“ turi turėti valstybinio veterinarijos gydytojo išrašo dokumentą, liudijantį, kad galvijai **nėra užsikrėtę galvijų infekciniu rinotracheitu ir galvijų virusine diarėja.**

4. Praktinė patirtis

Ilgą laiką Lietuvoje galvijininkystė buvo plėtojama kaip pieninė arba pieninė–mėsinė. Tik 1995 metais į Lietuvą buvo įvežti pirmieji veisliniai mėsiniai galvijai. Gamtinės sąlygos mėsinei galvijininkystei vystyti Lietuvoje yra palankios, turime nemažus pievų ir ganyklų plotus, o taip pat patirties auginant pieninių veislių galvijus. Tad 2022 metų pradžioje veislinių mėsinų galvijų turėjome jau 58,5 tūkstančio, dar 134,5 tūkstančio buvo mišrūnų (1 pav.). Nuo 2017 metų pradžios veislinių mėsinų galvijų padaugėjo 22,6 tūkstančio arba 63,0 proc., mišrūnų – 2,6 tūkstančio (2,0 proc.), kai bendras galvijų skaičius sumažėjo 59,7 tūkstančio arba 8,6 proc. Galime sakyti, kad veislinė mėsinė galvijininkystė Lietuvoje aktyviai vystosi ir yra perspektyvesnė, nei pieninė. Prie mėsinų galvijų skaičiaus augimo prisidėjo ir nuo 2015 metų mokama parama už mėsinus galvijus.

1 pav. Galvijų skaičius Lietuvoje 2017-2022 metų pradžioje, tūkst. vnt.

Šaltinis: Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras

⁷ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.117745?jfwid=rivwzvpvg>

Veisliniai mėsiniai galvijai 2022 metais sudarė 9,3 proc. visų galvijų, nors kartu su mišrūnais – 30,5 proc. Spartesnę mėsinės galvijininkystės vystymąsi stabdo daugiausia realizacijos problemos, visų pirma per mažos kainos.

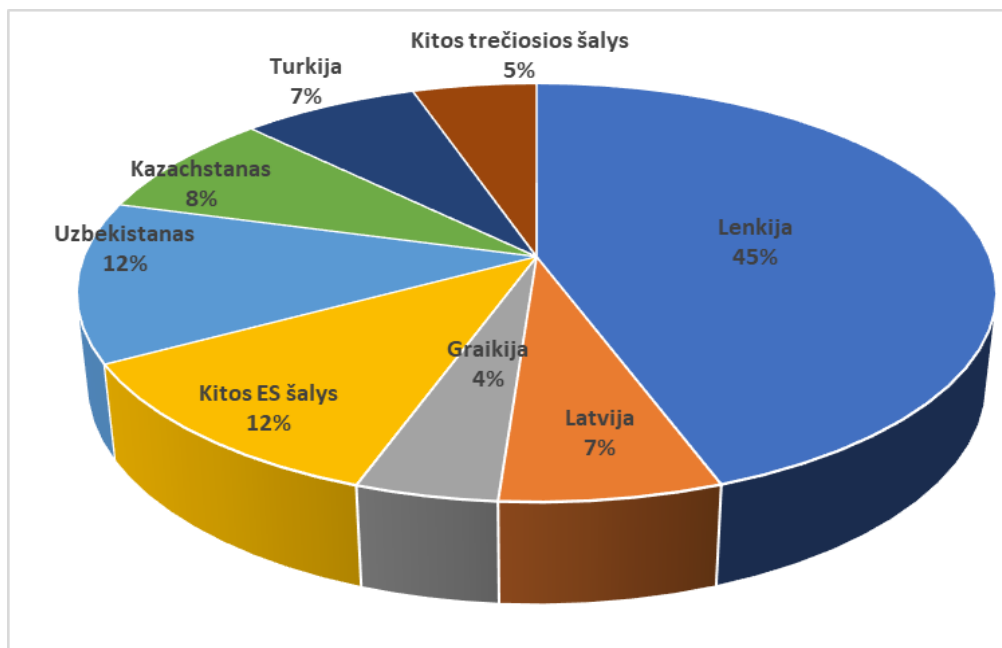
Dalis veislinių mėsinių galvijų, siekiant gauti aukštesnę kainą, eksportuojama. Eksportuotas lietuviškos kilmės grynaveislių galvijų skaičius 2017–2021 metų laikotarpiu svyravo, tačiau eksportuotų galvijų kaina nuolat augo: 2017 metais ji siekė 967 Eur/vnt., kai 2021 metų sausio–lapkričio mėnesiais – 1602 Eur/vnt. arba 65,7 proc. daugiau, nei 2017 metais. Lietuvių iš kitų šalių įsigytų grynaveislių galvijų kainos, atvirkščiai, mažėjo ir tik 2021 metais šoktelėjo (1 lentelė).

1 lentelė. Užsienio prekyba grynaveisliais galvijais Lietuvoje 2017 m. - 2021 m. 01-11 mėn.

		2017	2018	2019	2020	2021 01-11
Lietuviškos kilmės eksportas	vnt.	3241	2947	1685	3055	1258
	Eur/vnt.	967	1007	1223	1391	1602
Importas	vnt.	367	485	483	1523	2456
Reeksportas	vnt.	0	0	20	933	1741
Lietuvoje likę importuoti galvijai	vnt.	367	485	463	590	715
	Eur/vnt.	1265	1173	905	940	1324

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Du trečdaliai grynaveislių galvijų per 2017 metų – 2021 metų 11 mėnesių laikotarpį eksportuota į ES šalis, daugiausia iš jų – į kaimyninę Lenkiją (45 proc. visų eksportuotų grynaveislių galvijų). Trečdalis išvežta į trečiąsias šalis, daugiausia – į posovietinę erdvę (2 pav.).

2 pav. Lietuviškos kilmės grynaveislių galvijų eksporto struktūra per 2017 m. – 2021 m. 01-11 mėn. laikotarpį, proc.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Kai kurie mėšinių veislių galvijų augintojai, siekdami gauti adekvačią kainą už aukštos kokybės galvijieną, savo išaugintų galvijų mėsą parduoda per trumpą maisto grandinę, vartotojams tiesiogiai iš ūkio. Vis dažniau tam tikslui susiburiama į kooperatyvus. Tačiau tokiu būdu parduodama nedidelė dalis išaugintos produkcijos.

Vidaus rinkoje perdirbėjų mokama kaina už mėšinių veislių galvijus, skirtus skerdimui, augintojų netenkina. Didelė dalis prekybos mėšiniais galvijais vyksta ūkininkų ūkiuose, kur atvykęs galvijų supirkėjas pats įvertina gyvūną ir iš karto atsiskaito pagal gyvą svorį. Perdirbimo įmonėms dirbančių supirkėjų siūloma kaina už mėšinius galvijus dažniausiai nesiskiria nuo pieninių galvijų kainos, nepaisant jų mėsos kokybės skirtumo. Be to, tokiomis sąlygomis ir galvijo vertinimas ne visada būna objektyvus, neįmanoma tiksliai įvertinti nei jo raumeningumo, nei kitų parametrų.

Daugelyje pasaulio šalių mėšinių galvijų pardavimas vykdomas aukciono būdu. Aukciono metu pardavėjai turi galimybę parodyti ir parduoti aukštos kokybės gyvulius už geriausią kainą, o pirkėjai įsigyti geriausius gyvulius savo verslui. Aukcionui galvijų pardavėjas pateikia visą informaciją apie siūlomus pardavimui gyvulius, dažnai gyvulius įvertina ir kompetentingi aukciono ekspertai, tad pirkėjas žino ką perka, be to, turi didesnę pasirinkimo galimybę, nei perkant iš vieno ūkio. Pardavėjas laimi finansiškai, nes aukciono metu dėl konkurencijos dažnai gali gauti didesnę kainą, nei derėdamasis su pirkėju savo ūkyje. Šis gyvulių pardavimo būdas kai kuriose šalyse skaičiuoja

šimtmečius. Daugelis aukcionų pardavimus organizuoja kas dvi savaites, kai kurie kas savaitę, o didžiosiose valstybėse yra ir tokių, kur jie vykdomi kasdien.

Pastaraisiais dešimtmečiais galvijų aukcionai populiarėjo ir tose šalyse, kur anksčiau nebuvo praktikuojami. Lietuvoje, Lenkijoje ir Estijoje galvijų aukcionai dar tik žengia bandomuosius žingsnius. Daugiausiai jie organizuojami žemės ūkio parodų metu. Tuo tarpu kaimyninėje Latvijoje jau ne vienerius metus veikia aukcionų namai, kurie kas dvi savaites organizuoja mėsinių galvijų pardavimus. Per metus čia parduodama tūkstančiai mėsinių galvijų vietos ir užsienio rinkoms tiek veisimui, tiek skerdimui.

Užsienyje mėsiniai galvijai dažniausiai parduodami stacionariuose aukcionų namuose, o paskutiniu metu populiarėja elektroniniai/internetiniai aukcionai.

Lietuvoje mėsinių galvijų aukcionai kol kas buvo surengti tik vykusiose specializuotose parodose Algirdiškyje (Panevėžio rajonas) 2008 ir 2011 metais bei 2017 metais Lazdijuose.

Siekiant sėkmingiau spręsti mėsinių galvijų realizavimo problemas ir atsižvelgiant į užsienio patirtį Lietuvos Žemės ūkio rūmai inicijavo projektą „Gyvulio prekinės vertės didinimas, taikant naujus pardavimo būdus“, kuris įgyvendinamas pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Bendradarbiavimas“ veiklos sritį „Parama EIP veiklos grupėms kurti ir jų veiklai vystyti“. Šio projekto esmė – suteikti ir Lietuvos mėsinių galvijų augintojams gauti didesnes pajamas už geros kokybės galvijus, o potencialiems pirkėjams suteikiama platesnė pasiūla įsigyti patikrintos kokybės gyvulius netoli nuo savo gyvenamosios vietos mobiliuose aukcionuose.

Vykdant projektą jau buvo surengti keturi grynaveislių mėsinių bulių aukcionai. Aukcionams buvo paruošti parduodamų bulių pristatymai: video medžiaga bei katalogas, kuriame buvo nurodyta svarbiausia gyvulio informacija, vertinimų rezultatai, informacija apie ūkį, buliaus nuotrauka, kilmės medis bei vertintojų rekomendacijos ir pastebėjimai.

Pirmajame aukcione 2021 metų birželio 29 d. Šilutės rajone Armalėnų kaime užsiregistravo 8 aukciono dalyviai. Buvo pristatyti 23 aubrakų, limuzinų ir angusų veislės buliai, iš kurių 8 buvo parduoti. Parduotų bulių kaina buvo 13–25 proc. didesnė už pradinę kainą, ir tik vienas bulius buvo parduotas už pradinę kainą. O jeigu buliai būtų parduoti skerdimui, jų augintojai būtų gavę 28–50 proc. mažesnę kainą, negu gavo aukcione.

Antrajame aukcione 2021 metų rugsėjo 10-11 d. Panevėžio rajone Algirdiško kaime aukciono dalyvių skaičius pasiekė 13. Buvo pasiūlyta 30 bulių, iš kurių 7 buvo parduoti, jų pardavimo kaina buvo 13–34 proc. didesnė už pradinę. Kaina, kurią pardavėjai galėjo gauti galvijus pardavę skerdimui, būtų 26–52 proc. mažesnė.

Trečiasis aukcionas, įvykęs 2022 metų vasario 2 d. Šilutės rajone Armalėnų kaime, nuo pirmųjų dviejų skyrėsi tuo, kad jame galima buvo dalyvauti ne tik pačiuose Armalėnuose, bet ir

nuotoliniu būdu. Tuo tikslu aukciono dalyviams buvo pasiūlyta nuoroda į vaizdo įrašų svetainę. Aukcione užsiregistravo 4 nuotoliniai pirkėjai, buvo pristatyta 12 bulių. Parduotas 1 angusų veislės bulius už pradinę kainą. Jį nupirko nuotoliniu būdu dalyvavęs pirkėjas. Šis aukcionas buvo ne toks skaitlingas, nes vyko tuo metu, kai vyksta galvijų veršiavimasis, tačiau jo patirtis puikiai pravertė rengiant aukcioną 2022 metų gegužės mėnesį.

2022 metų gegužės 20 d. UAB „Šilutės veislininkystė“ (Šilutės r., Armalėnų k.) surengtas didžiausias aukcionas, susidedantis iš veislinių bulių aukciono ir „mėsos aukciono“. Pastarajame kaip pirkėjai dalyvavo skerdyklų atstovai.

Veislinių bulių aukcionui, remiantis indeksu, priesvoriais per parą bei vertinimo balais, atrinkta 33 pačių geriausių iš 73 ūkininkų pateiktų aubrakų, limuzinų, šarolė ir angusų bulių reproduktorių. Paruoštas aukcione parduodamų bulių pristatymas: video medžiaga bei katalogas, kuriame buvo nurodyti ūkininkui aktualūs duomenys, buliaus nuotrauka, kilmės duomenys bei vertintojų rekomendacijos ir pastebėjimai. Aukciono metu buvo parduota 20 bulių, iš kurių didžiausią konkurenciją sukėlė ir didžiausią pardavimo sumą pasiekė UAB „Šilutės veislininkystė“ angusų veislės bulius – suma siekė net 4100 eurų, kas pradinę kainą viršijo net 86,4 proc. Didžioji dalis – 13 buliukų – buvo parduota už pradinę kainą, o likusių pardavimo kaina pradinę viršijo 3,3–30,0 proc. Visi akcionuojami buliukai buvo parduodami su kilmės bei vertinimo pagal individualaus augimo savybes pažymėjimais.

Iš karto po veislinių bulių aukciono vyko „mėsos aukcionas“, kurio metu atstovai iš skerdyklų siūlė kainas nenupirktiems arba į veislinių bulių aukcioną neatrinktiems buliukams. Tokiu būdu buvo parduoti dar 23 buliukai. Buliukų savininkai aukcione už savo augintinius gavo 11,3–97,7 proc. aukštesnę kainą, negu būtų įprastai pardavę skerdykloms. Visų 23 buliukų savininkai už mėsinius buliukus gavo 10233,62 Eur daugiau pajamų, nei būtų įprastai pardavę juos mėsai.

5. Rekomendacijos

- Gamtinės sąlygos mėsinei galvijininkystei vystyti Lietuvoje yra palankios, turime nemažus pievų ir ganyklų plotus, o taip pat patirties auginant pieninių veislių galvijus. Tačiau tik 1995 metais į Lietuvą buvo įvežti pirmieji veisliniai mėsiniai galvijai.
- Veisliniai mėsiniai galvijai 2022 metais sudarė 9,3 proc. visų galvijų, nors kartu su mišrūnais – 30,5 proc. Spartesnę mėsinės galvijininkystės vystymąsi stabdo daugiausia realizacijos problemos, visų pirma per mažos kainos.

- Daugelyje pasaulio šalių mėšinių galvijų pardavimas vykdomas aukciono būdu. Aukciono metu pardavėjai turi galimybę parodyti ir parduoti aukštos kokybės gyvulius už geriausią kainą, o pirkėjai įsigyti geriausius gyvulius savo verslui.
- Užsienyje mėšiniai galvijai dažniausiai parduodami stacionariuose aukcionų namuose, o paskutiniu metu populiarėja elektroniniai/internetiniai aukcionai.
- Lietuvoje mėšinių galvijų aukcionai iki projekto pradžios buvo surengti tik vykusiose specializuotose parodose Algirdiškyje (Panevėžio rajonas) 2008 ir 2011 metais bei 2017 metais Lazdijuose.
- Siekiant sėkmingiau spręsti mėšinių galvijų realizavimo problemas ir atsižvelgiant į užsienio patirtį, Lietuvos Žemės ūkio rūmų inicijuotas projektas „Gyvulio prekinės vertės didinimas, taikant naujus pardavimo būdus“ parodė, kad mobilieji aukcionai pirkėjui yra vienas iš geriausių būdų įsigyti patikrintos kokybės gyvulius, o pardavėjui – galimybė gauti už savo augintinius geriausią kainą netoli nuo savo gyvenamosios vietos.

6. Literatūros sąrašas

LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO PATVIRTINIMO, ĮSIGALIOJIMO IR ĮGYVENDINIMO ĮSTATYMAS 2000 m. liepos 18 d., Nr. VIII-1864, Vilnius, [interaktyvus] [žiūrėta 2020 m. gruodžio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687/asr>>.

LIETUVOS RESPUBLIKOS GYVŪNŲ GEROVĖS IR APSAUGOS ĮSTATYMAS 1997 m. lapkričio 6 d., Nr. VIII-500, Vilnius, [interaktyvus] [žiūrėta 2020 m. gruodžio 18 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.46424/asr>>.

DĖL PREKYBOS ŪKINIAIS GYVŪNAIS TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2015 m. gruodžio 11 d. įsakymas Nr. B1-1093, [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. sausio 6 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/430c45d0a04a11e591078486468c1c39/asr>>.

TARYBOS REGLAMENTAS (EB) Nr. 1/2005, 2004 m. gruodžio 22 d., dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas ir iš dalies keičianti Direktyvas 64/432/EEB ir 93/119/EB ir Reglamentą (EB) Nr. 1255/97, [interaktyvus] [žiūrėta 2021 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32005R0001>>.